

Rapport van bevindingen

Onderzoekscommissie V.I. Philip O.

Met dit rapport beantwoordt de onderzoekscommissie de vraag of de beslissing om aan Philip O. voorwaardelijke invrijheidsstelling (v.i.) te verlenen navolgbaar is.

Aanleiding

De aanleiding voor de aan de commissie gegeven opdracht is de vraag van de Minister voor Rechtsbescherming of met betrekking tot Philip O. het (medisch) handelen van de PI Vught, betreffende de totstandkoming van het v.i.-advies en de uitvoering ervan, met kennis van het medisch dossier en destijds geldende forensische context navolgbaar is. De opdrachtgever is de hoofddirecteur DJI.

Verantwoording

De commissie bestaat uit de heren

Prof. Dr. C.L. Mulder, psychiater Parnassagroep en bijzonder hoogleraar Openbare Geestelijke Gezondheidszorg Erasmus MC en

Mr. dr. R.B.M. Keurentjes, senior rechter A rechtbank Noord-Nederland.

De commissie heeft gesproken met de contactpersoon van DJI, de heer mr. M. Groothuizen, algemeen directeur van het NIFP, met directie en medewerkers van Penitentiare Inrichting Vught, met de inspecteur-generaal van de Inspectie Justitie en Veiligheid (IJenV), de heer mr. H.C.D. Korvinus en een van de inspecteurs van de IJenV, De commissie heeft inzage gekregen in het dossier van betrokkene, inclusief zijn medisch dossier.

Bevindingen

Op basis van de gevoerde gesprekken en na bestudering van het dossier komt de commissie tot de volgende bevindingen.

Bij de beantwoording van de vraag of de v.i. "navolgbaar" was zijn wij uitgegaan van de wettelijke regeling en toepassing daarvan, zoals die gold in 2017. Dat is de forensische context waarin de beantwoording van de vraag moet worden gezien. Dit is van belang omdat recentelijk de regeling van de v.i. aanmerkelijk is gewijzigd.

Uit de met de directie en medewerkers van de PI Vught gehouden gesprekken en uit het dossier van Philip O. is gebleken dat men in de PI Vught ten tijde van zijn beoogde v.i. de opvatting huldigde dat het niet zozeer de vraag was of er v.i. zou worden verleend maar bijna exclusief onder welke voorwaarden de v.i. zou worden verleend. Ook de reclassering lijkt zich niet de vraag gesteld te hebben of er v.i. zou moeten worden verleend aan Philip O. Dat is een fundamenteel andere benadering van de v.i. problematiek dan thans gehanteerd wordt op basis van de nu vigerende regeling. Het gedrag van Philip O. gedurende zijn verblijf in de PI Vught gaf volgens de betrokken medewerkers ook geen enkele aanleiding te twifelen aan zijn v.i.. De penitentiare inrichting leek daarmee op één lijn te zitten met de reclassering, aangezien wij in het dossier geen aanwijzingen hebben gevonden dat de

reclassering de v.i. niet gepast vond. De reclassering adviseerde ook positief en had een aantal bijzondere voorwaarden geformuleerd waaraan Philip O. zich zou moeten committeren. Hierover was overleg geweest tussen de PI Vught en het Leger des Heils, afdeling reclassering, die betrokkene zou gaan begeleiden tijdens zijn v.i.

In een eerdere fase van zijn detentie in PI Vught had Philip O. te kennen gegeven graag naar een forensische setting te willen worden overgeplaatst. Dat is vanuit de PI geprobeerd te regelen. Er was een indicatie voor gekregen van het NIFP maar er werd geen accommodatie gevonden die bereid was Philip O. op te nemen. Toen de v.i. in zicht kwam wilde betrokkene ook niet meer naar een FPA maar wilde hij hulp ontvangen in een ambulante setting. Volgens de medewerkers van de PI Vught was betrokkene de laatste periode in het PPC een gedetineerde die geen extra aandacht behoeft. Hij was coöperatief, nam zijn medicatie, waarbij hij wel begeleid moest worden, en er was 1 incident 10 dagen voorafgaande aan de v.i., waarbij betrokkene verbaal agressief was geweest en een time-out kreeg. Maar volgens de medewerkers van de PI Vught komt dit vaker voor onder de gedetineerden en was dit, ook achteraf, geen reden om aan de v.i. te twijfelen. De aan de v.i. te koppelen voorwaarden waren voor zowel de medewerkers van de PI Vught als van de reclassering kennelijk voldoende om het recidive-risico in te dammen, ofschoon de commissie hierover geen overwegingen in het medisch dossier heeft aangetroffen.

Verder is het bijzonder dat het Openbaar Ministerie kennelijk geen advies heeft uitgebracht over de v.i., hetgeen wel gebruikelijk is. Mogelijk heeft dit bij de medewerkers van de PI Vught de indruk gewekt dat het OM geen bezwaar had tegen de v.i..

De Inspectie Justitie en Veiligheid kwam tot de conclusie dat het v.i. advies van de P.I. Vught onnavolgbaar was omdat niet was aangegeven waarom daartoe werd besloten, nadat eerst het advies was gegeven betrokkene voor behandeling te plaatsen in een forensische setting. Dat hieraan informatie uit het medisch dossier ten grondslag lag moge zo zijn, aldus de Inspectie, maar dat had dan toch in een onderbouwing van het v.i. advies moeten worden opgenomen op een manier die het medisch beroepsgeheim niet zou schenden. Men wist dat de aan de v.i. gekoppelde voorwaarden nog lang niet allemaal ingevuld waren en gaat dan toch, zonder verklaring, akkoord met het verlenen van de v.i..

Overwegingen van de commissie

Wij constateren op basis van het medisch dossier en de gesprekken met betrokkenen dat de v.i. op basis van de in 2017 gangbare wijze van handelen navolgbaar is. Het besluit om de v.i. door te laten gaan past in de destijds gangbare werkwijze, namelijk dat wanneer een betrokkene binnen de PI Vught geen bijzonder gedrag laat zien en zijn toestand relatief stabiel is, en er tevens een vorm van nazorg geregeld is, de v.i. doorgang kan vinden.

Echter, wanneer we hiernaar kijken vanuit het perspectief van goede nazorg en het verkleinen van de kans op recidief middelenmisbruik, psychose en delictgedrag, dan vallen hier de volgende kanttekeningen bij te maken.

	We weten vanuit de klinische praktijk

en uit wetenschappelijk onderzoek dat de kans op terugval in middelenmisbruik, psychose en delictgedrag sterk vergroot is wanneer iemand met deze kenmerken op straat komt te staan, zonder huisvesting, uitkering en intensieve nazorg. Het ligt in de verwachting dat gebrek aan structuur (zoals die wel bestond binnen de PI Vught) bij iemand met deze kenmerken snel zal leiden tot chaotisch gedrag, stoppen met medicatie en terugval.

Philip O. had weliswaar de mogelijkheid om gebruik te maken van de winteropvang (alleen 's nachts), maar was ten tijde van de v.i. feitelijk dakloos en zonder uitkering. Ook was er geen intensieve nazorg geregeld, behalve vanuit het team Vangnet en Advies van de GGD Amsterdam, ter overbrugging voor nazorg vanuit de ggz. De intensiteit en de mogelijkheden van de nazorg door dit team Vangnet en Advies is de commissie niet bekend. Uit het medisch dossier blijkt niet dat medewerkers van team Vangnet en Advies in de PI Vught zijn geweest om kennis te maken en de nazorg te bespreken.

Dus, door Philip O. op deze manier feitelijk naar de straat te ontslaan ontstond er een extra groot risico op recidief middelenmisbruik, terugval in psychose en delictgedrag. Deze risico's stonden niet benoemd in het medisch dossier. Ook had de reclassering dit vergrootte recidief risico kunnen benoemen en het uitstellen van de v.i. kunnen bepleiten.

Conclusie

Op basis van al de gevoerde gesprekken in samenhang met het dossier van Philip O., inclusief zijn medisch dossier, komt de commissie tot het antwoord dat de beslissing om aan Philip O. voorwaardelijke invrijheidsstelling (v.i.) te verlenen, volgens de in 2017 geldende gedragswijzen, navolgbaar is.

De constatering dat de v.i. navolgbaar is, is echter niet hetzelfde als een v.i. die past bij het beperken van risico op recidief en goed medisch en sociaal handelen. Navolgbaar kan hier worden uitgelegd als "begrijpelijk" of als "volgens de gangbare praktijk".

Concluderend maakt de commissie daarom de volgende kanttekeningen bij de navolgbaarheid van de v.i..

Het blijft in de eerste plaats verbazingwekkend dat men zich niet de vraag heeft gesteld of het wel verantwoord was de v.i. door te laten gaan op dat moment. Men wist toen immers dat er op het moment van de feitelijke v.i. niet voldaan was aan alle voorwaarden die waren verbonden aan die v.i. en de opvang en zorg voor betrokkene verre van optimaal was. Er lijkt op geen enkel moment gedacht te zijn aan de mogelijkheid van een uitstel van de v.i., wat wel tot de mogelijkheden behoorde. De v.i. is ook navolgbaar omdat het Openbaar Ministerie in de ogen van de commissie onterecht had nagelaten te adviseren over de v.i.. Dat kon bij de instelling het beeld oproepen dat ook vanuit het Openbaar Ministerie geen bezwaar was tegen die v.i..

Een tweede kanttekening bij het navolgbaar zijn van de v.i. is dat naar het oordeel van de commissie de gedachtegang van de medewerkers van de PI Vught met betrekking tot de v.i. regeling niet een juiste was. De daar gevoelde, in de gesprekken naar voren gekomen druk om de v.i. te laten doorgaan, was groot en zelden werd er gebruik gemaakt van het adviseren tot uitstel of afstel van de v.i.. Omdat betrokkene gedurende de laatste periode van zijn detentie een volgens de medewerkers van de PI Vught voorbeeldige gedetineerde was, zag men geen aanleiding de v.i. niet te laten ingaan op de oorspronkelijke datum.

Deze gedachtegang stelt de commissie ter discussie, aangezien dit vooral interne overwegingen zijn. Namelijk dat betrokkene zich in de PI niet afwijkend gedroeg. De commissie mist overwegingen over de kans op recidief middelenmisbruik, psychose en delictgedrag buiten de PI Vught. Medewerkers van de PI Vught zagen het beperken van het recidief-risico buiten de PI Vught vooral als een verantwoordelijkheid van de reclassering. Een volgende kanttekening is dat de commissie van oordeel is dat in het advies tot v.i. had moeten worden aangegeven wat er gewijzigd was ten opzichte van de voorgaande periode, waarin voor betrokkene gewerkt werd aan plaatsing in de FPA. Dit moet mogelijk zijn zonder het prijsgeven van medische informatie.

Inzage in Medisch Dossier

Naar de commissie is gebleken rezen er in het debat met de Tweede Kamer op 12 december 2019 ook vragen over inzage door IJenV van het medisch dossier dat de P.I. Vught had gestuurd naar de Inspectie voor Volksgezondheid en Jeugd (IGJ). Wat hier speelt, zo is de commissie gebleken, is dat de P.I. Vught geen medisch dossier kan geven aan IJenV maar wel aan IGJ. Dat is derhalve gedaan maar ook de IGJ kon geen kennisnemen van dat dossier omdat er geen onderzoek liep naar de gang van zaken rondom de v.i.. Daarom had het geen zin voor de inspecteurs van IJenV om informatie uit dat medisch dossier op te vragen bij de IGJ. Casus als de onderhavige rechtvaardigen wel de vraag of het niet zinvol zou zijn dat in voorkomende gevallen, waarin zowel de zorg als de openbare orde en veiligheid spelen, de beide inspecties gezamenlijk onderzoek te laten doen.

Een laatste kanttekening betreft niet de onderzoeksvraag maar een heel ander aspect, te weten het opdrachtgeverschap voor ons onderzoek. Het is niet aan de commissie om daarover een oordeel te hebben ware het niet dat dit in eerste instantie een belemmering voor IJenV opleverde om mee te werken aan ons onderzoek. Met DJI als onze opdrachtgever ontstaat het beeld dat wij een soort van hoger beroepsinstantie zouden zijn met betrekking tot de uitkomsten van het incidentonderzoek van IJenV. Wij hebben begrepen dat deze vraag naar het opdrachtgeverschap sterk bij IJenV speelt. Na ampel overleg hebben wij de inspecteur-generaal van IJenV bereid gevonden een toelichting bij het rapport te geven en zodoende medewerking aan ons onderzoek te verlenen.

Wij hopen met het bovenstaande uw vraag voldoende te hebben beantwoord. Het spreekt voor zich dat wij tot een nadere toelichting gaarne bereid zijn.

Hoogachtend,

Prof.dr. C.L. Mulder
Dr. R.B.M. Keurentjes

Rotterdam/Westeremden, 3 maart 2020